

Profesjonsetikk i fritt fall

Haldor Øvreeide
Institutt for familie og relasjonsutvikling
haldor@ifru.no

Psykologprofesjonen trenger mer enn noensinne et fagetisk råd som kan bidra til god, faglig holdningsdannelse. Sittende Fagetisk råd har i stedet valgt en passiv og defensiv posisjon.

Haldor Øvreeide

Foto:#Privat

Forfatter har fylt ut interessekonfliktskjema og oppgir ingen interessekonflikter.

«Med mindre Torgalsbøen kan belegge påstanden om at fagetisk praksis (i det offentlige) «har spilt fallitt», vil hennes beskrivelser av status presens i beste fall være unyanserte og i verste fall fremstå som mindre respektfulle», skriver Ole Magnus Vik og Cathrine Eide (2026) i Fagetisk råds (FER) tilsvare på Anne-Kari Torgalsbøens (2026) innlegg «Psykologers ukritiske omfavelse av åpenhetskulturen», begge i februarutgaven av Psykologtidsskriftet.

Hvert tilfelle av alvorlig profesjonsetisk uforstand, offentlig eller der det blir kjent fra lukkede rom, er til skade for de mange som utøver sitt fag på en profesjonelt ansvarlig måte til beste for sine klienter og offentligheten.

Med den posisjonen psykologprofesjonen har fått i norsk offentlighet, trenger vi et fagetisk råd som kan bidra til god, faglig holdningsdannelse. Men sittende FER synes å velge en defensiv posisjon der det kreves en aktiv og konkret anvisning.

Kopiert inn fra Reglement for Fagetisk råd:

Fagetisk råd skal fremme psykologers fagetske standard, og legge frem de forslag som det finner nødvendig for at den fagetske standard opprettholdes på et høyest mulig nivå. (...) Na#r Fagetisk råd finner det nødvendig, skal det ta opp saker på eget initiativ.

Det står ingen steder i FERs reglement at de ikke åpent kan ta opp og kommentere saker der psykologer har eksponert seg offentlig.

Sett ut fra FERs oppdrag skulle dette være unødvendig å påpeke, men da FER etterlyser dokumentasjon, vil jeg her beskrive et eksempel som – i tillegg til Peder Kjøs-saken – kan understøtte Torgalsbøens spissformulering. Den forsterkes også av Nora Nord Rydningens (2026) Fagetikk, åpenhet og anonymitet. Rydningens støtte til FER viser etter min mening alvorlig svikt i forståelsen av fagetikkens betydning for klientsikkerhet og profesjonalitet. Blant annet hevder hun at fagetikk også kan være «prøving og feiling».

Er empatisk lytting farlig?

Følgende er et eksempel på misbruk av psykologrollens autoritet og faglige vederheftighet. Det beskrives inngående fordi det belyser spørsmål om vår profesjonelle integritet som ikke alltid er like åpenlyse.

«For i podkastland, der kan alt gå an» er tittel på Ole Jacob Madsens essay i Morgenbladet 4/26. Her analyseres mellom annet Silje Schevigs podkast «Snakk med Silje». En podkast han mener gir plass og støtte til konspiratoriske fortellinger, under dekke av å «gi rom til perspektiver som i liten grad slipper til i det offentlige ordskiftet». Blant annet beskriver Madsen at Schevig i samtale med Veronica Orderud bruker empatisk lytting på en måte som han mener støtter en underliggende agenda hos Schevig.

«Empatisk lytting er ikke farlig», fastslår Schevig (2026) i sitt svar i Morgenbladet til Madsens innlegg. Hun titulerer seg som psykologspesialist, som gir hennes påstander autoritet. Når hun bruker tittel som identitetsmarkør, så forutsettes og forventes det høy kompetanse på de felt hun uttaler seg om. Med det følger et profesjonelt ansvar når hun går inn i relasjon til en enkelt person, her Veronica Orderud, og samtidig henvender seg til offentligheten. Begge er hennes «klienter» som har krav på å bli møtt respektfullt og kompetent av en ansvarlig fagperson som er tydelig i sin hensikt og rolle som psykolog. I sitt svar til Madsen bekrefter Schevig at hun benytter seg av empatisk lytting i sine podkastsamtaler.

I terapi og veiledning er empatisk lytting å anerkjenne klientens opplevelse, ikke «virkeligheten». Metodisk er det et grep som kan være forløsende for den som har satt seg fast i et rigid eller uhensiktsmessig narrativ som hindrer utvikling og samarbeid. Hensikten er at den som opplever seg lyttet til, skal tillate seg å ta inn mulig ny eller alternativ informasjon. Da for selv å kunne nyansere, eller få bekreftet, tankemønstre som kan være sosialt isolerende og utviklingshindrende.

Når psykologspesialist Schevig fastslår at «Empatisk lytting er ikke farlig», forleder hun både Orderud og offentligheten, slik Madsens gjengivelse viser. Hun tildekker at empatisk lytting, kombinert med autoritet, også kan være en hersketeknikk som tjener den maktsterkes interesser. For eksempel slik sektmedlemmer sosialiseres til sektens lukkede perspektiver. Ved å bekrefte opplevelsen som «virkelighet» kan autoriteten betone aspekter som passer til sin, den maktsterkes, agenda, uten åpenlys tvang. Slik kan empatisk lytting låse den andre inne i et narrativ som tilfredsstiller autoritetens interesse. Den som det lyttes til, stiller seg åpen for autoriteten til å definere virkelighetsforståelsen.

Jo, empatisk lytting kan være svært farlig når autoriteten har egne eller uklare motiver.

Psykolog med åpenhetsagenda

Ole Jacob Madsen viser hvordan dette subtilt foregår i Schevigs samtale med Orderud. «Ja, ikke sant», kommenterer Schevig på utvalgte punkt i Orderuds fortelling. Slik manipuleres hun til at hennes fortelling ytterligere lukkes, uten at det bygger på at ny informasjon er tilført som skulle tilsi at det «er sant». Orderud er nok ikke klar over at hun misbrukes av en psykologspesialist som bedyrer å ha en åpenhetsagenda. Hun er invitert inn til et ekkokammer som tjener podkasten, hva nå som måtte være motiver for det. Med støtte fra Schevigs faglige autoritet vil fortellingens «sannhetspåstand» forsterkes. For Orderud kan det føre til, paradoksalt nok, at hun ytterligere isoleres med sitt narrativ. Mistillit forsterkes, noe som gjør det vanskelig både å få og å ta imot informasjon som faktisk kunne motsi hva hun er dømt for.

Schevig viser til sin gode intensjon – om «å la gjestene mine snakke ut» – i hennes podkast. Å argumentere med sinnelaget viser seg ofte også å være et trekk ved manipulering, der den påståtte gode intensjon tilslører en annen, eller en uklar, agenda. Å dra gjestene inn i et kammer hvor de bare hører seg selv og hva podkastverten synes det er verdt å understreke, er misbruk av gjesten og den profesjonelle rollen for å forlede tilhøreren. Selvbekreftende narrativer har aldri vært verken utviklingsfremmende, relasjonsbyggende eller opplysende.

Slik Madsen avdekker i sin konkrete analyse av innholdet i Schevigs podkast, kan Eivind Trædals kommentar i NRK-debatten der Schevig deltok, sitert av Madsen, reformuleres til: *Silje Schevig er et eksempel på at det går an for en psykologspesialist å ha et så åpent sinn at hele profesjonsetikken faller ut.*

Når en kollega mister grepet på sin rolle, og særlig når rollens autoritet nyttes til personlige eller andre uklare formål, er det også et problem for profesjonen, som da står i fare for å få svekket troverdighet og med det den tillit vi er avhengig av. Om det bare var ett av disse tilfellene, Peder Kjøs eller Silje Schevig, er det et «fagetisk havari» når denne profesjonelle svikten har fått utvikle seg uten korrigerende respons fra kollegafellesskapet.

Verdighet og respekt

Hvorfor var det ikke noen som varslet? Mange må ha visst? Hvorfor beskyttes den som krenker andre? Det er nok mange som har strevd med slike spørsmål den siste måneden.

Vi som arbeider med konsekvensen av krenkelser i asymmetriske relasjoner, vet at åpenhet kan være det beste skjulested for hva som foregår på bakrommet. Dessuten at personer i krenkers nære relasjoner ofte bagatelliserer handlingen når den avdekkes.

Slik jeg ser det, kan vi som fagfellesskap med en viss stolthet vise til at vi har hatt kollegaer som har tatt på seg den omfattende, krevende og personlig belastende oppgaven som varslere for å bistå en svakere part. Varselet omhandlet krenkelser begått av en av våre kollegaer, Peder Kjøs. Varselet førte frem, og som Nora Nord Rydningen skriver, «var en smertefull og viktig læring for oss alle», og jeg kan tilføye: Forhåpentlig kan det være en viss oppreisning for de to misbrukte. Uten varslernes innsats hadde hverken Rydningen eller vi andre fått denne lærdommen. Da er det et paradoks at hun i sin støtte til FERs innlegg angriper de samme varslernes rett til å få bevare sin anonymitet. Arbeidslivslovgivningen er tydelig på betydningen av varslers anonymitet. Hvem sin interesse skulle krav om å kjenne varslernes identitet tjene? Den som varselet var rettet mot? Skremme oss andre fra å ta et varslersansvar, eller som varsku til den som varslerne hjalp med å fremme sin sak? Rydningens krav om at varslerne nå bør identifiseres, fremstår ikke som annet enn et angrep på kollegaers bidrag til klientsikkerhet og vår anstendighet.

Rydningen skriver videre: «Så vidt jeg vet, har Peder Kjøs på forbilledlig vis lagt seg flat [...]» Kanskje det, men for så umiddelbart å reise seg opp igjen som om ingenting har skjedd. Peder Kjøs deltok som trekkplaster på et offentlig arrangement i Rauma kulturhus 28. januar i år. Jeg oppfatter dette som respektløst overfor de involverte i klagesaken. Det er videre påfallende at verken FER eller Rydningen nevner dem som har vært utsatt for og bærer konsekvensene av den praksis som med varslernes hjelp ble avdekket.

Mest oppsiktsvekkende ved Rydningens støtte til FER er likevel at hun gjør fagetikk til et spørsmål om prøving og feiling: «Vi må tåle at de uredde og vågale av oss prøver og feiler, slik at vi som fellesskap kan korrigere pendler som svinger for langt til siden.» Altså: Psykologer kan være farlige for klienter, og vi må tåle at offentlighetens tillit til vår fagetiske profesjonalitet da svekkes.

Hvordan lære?

Psykologisk kunnskap er etterspurt som viktig og nyttig på mange samfunnsområder. Dagens uoversiktlige mediesamfunn og oppmerksomhetsdriv er et problem for mange klienter og for offentlighetens tolkning av hva som er vederheftig fag. Vi glemmer gjerne at vi selv kan virvles inn i denne malstrømmen, og at vi derfor trenger en profesjonsetikk som sitter i ryggraden når vi opptrer med psykologrollen som markør. Her har universitetene, og ikke minst Psykologforeningens spesialistutdanning, som gir oss en særlig autoritet, et ansvar for å betone og sikre denne kjerneferdigheten i profesjonell praksis.

Vik og Eide skriver: «Torgalsbøen og andre har kritisert vår fagetiske visjon. FER ønsker konkurrerende visjoner velkommen.» Hva betyr dette? Retningslinjene for FER har ingen formulering som tilsier at FER skal ha sin egen, eller vi skal kunne ha konkurrerende visjoner om fagetikk. Derimot, om noe skal kalles visjon, så er den nedfelt i våre etiske prinsipper. Som medlemmer av Psykologforeningen er vi forpliktet til å ha oppmerksomhet på og la prinsippene veilede vår konkrete praksis. FER skal hjelpe oss til å se de etiske utfordringene som møter oss i det skiftende praksisfeltet. Den læringen kan først skje når prinsippene anvendes på konkrete eksempler. Når vi eksponerer oss offentlig med navn og tittel, er det legitimt å belyse den konkrete «ballen» som er synlig, slik Torgalsbøen og Madsen har gjort. Det er ikke noe i FERs retningslinjer som tilsier at FER ikke allerede i 2016, på samme måte, kunne reist fagetiske spørsmål til TV-serien «Jeg mot meg».

Handling kreves

Å tie er aldri kollegial lojalitet. Når profesjonell svikt avdekkes, må vi alle handle og lære av dette for å ta vare på vår egen integritet. Her trenger vi vårt Fagetiske råd som modell, støtte og konkret veileder.

Noen forslag som FER kan starte med: 1) undersøke hvordan fagetikk og profesjonalitet er synlig, konkret og vektet i ulike undervisningsprogrammer på universitet og i spesialistutdanning, 2) lytte til flere podkaster og lese faste spalter i aviser, 3) se på hvordan enkelte psykologer annonserer sine tilbud og sin kompetanse, 4) lese/høre «Klara klok»-psykologens råd, som like gjerne, om ikke bedre, kunne vært gitt av drosjesjåføren.

På alle disse områdene vil det nok finnes eksempler som det kan være fagetisk læring i. FER kan da gi oss tilbakemelding om sine funn, med konkrete eksempler på hvordan disse kan sees i lys av våre etiske prinsipper, også med eksempler hvor det er tydelig at fagetiske overveielser er godt synlige i praksis. Særlig er oppmerksomhet på integritet og faglighet viktig når vi opptrer offentlig med fagrollen som markør.

Etter mitt syn viser både Silje Schevig i sin podkast og Nora Nord Rydningens innlegg en manglende respekt for profesjonsetikken, særlig om det skulle være en praksis og holdning som deles av flere. Det gjør Torgalsbøens advarsel spesielt betimelig. Det krever mer offensive svar enn de, for meg svært uklare, svar FER har gitt. Dette er også en oppfordring til at Sentralstyret og de andre utvalgene i Psykologforeningen ser til at fagetiske spørsmål er høyt på deres agenda.

Og ja, å ha stilt seg til rådighet som tillitsvalgt i Fagetisk råd krever arbeid med lojalitet til rådets oppdrag.

Referanser

Madsen, O. M. (2026). For i podkastland, der kan alt gå an. *Morgenbladet*, nr. 4, 2026. <https://www.morgenbladet.no/ideer/for-i-podkastland-der-kan-alt-ga-an/10162974>

- Rydningen, N. N. (2026). Fagetikk, åpenhet og anonymitet. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*.
www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2026as02ae-Fagetikk-åpenhet-og-anonymitet
- Schevig, S. (2026). Empatisk lytting er ikke farlig. *Morgenbladet*, nr. 5, 2026. <https://www.morgenbladet.no/ideer/empatisk-lytting-er-ikke-farlig/10174491>
- Torgalsbøen, A. (2026). Psykologers ukritiske omfavnelse av åpenhetskulturen. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 63(2), 104–107. www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2026as01ae-Psykologers-ukritiske-omfavnelse-av-åpenhetskulturen
- Vik, O. M. & Garmannslund, M. (2025). Hvilken fagetikk skal Psykologforeningen ha? *Tidsskrift for Norsk psykologforening*. www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as12ae-Hvilken-fagetikk-skall-Psykologforeningen-ha
- Vik, O. M. & Eide, C. (2026). Fagetisk praksis er et felles ansvar. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 63(2), 108–109. www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2026as01ae-Fagetisk-praksis-er-et-felles-ansvar

